

L • O • T • S • E • N

Medlemstidning för Tjänstemännens socialdemokratiska förening i Göteborg - N:o 5 2021

LEDARE DEN SVENSKA SKOLAN MÅSTE ÅTERUPPRÄTTAS

Den svenska skolan, en gång bland världens bästa, har alltför länge setts som en marknadsplats där välfärdsoligarker har fri dragningsrätt och högutbildade föräldrar kan välja bort att ha sina barn i samma klass som arbetarungar. Så ska det inte vara. Skolan är, som vår partiledare Stefan Löfven satte fingret på i sitt tal på första maj, en samhällsinstitution. Den har i uppgift att vara likvärdig och kompensatorisk, som det står i skollagen. Det betyder att det inte ska bero på dina föräldrars utbildningsnivå om du ska få förutsättningar att lära dig någonting, så att du klarar dig i samhället, kan få ett schysst jobb, och inte behöva kväva dina bästa stämningars längtan.

Skolpengen är ett av grundproblemen med svensk skola idag. Det framkom tydligt när Tjänstemännens s-förening gästades av Marcus Larsson, som tillsammans med Åsa Plesner driver Tanke-medjan Balans. De gör ett gediget arbete med att granska marknadsstyrningen av offentlig sektor, vad den gör med arbetsvillkoren för

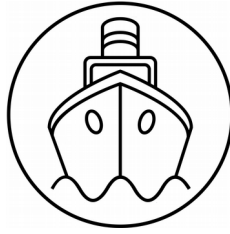
lärare, sjuksköterskor och andra med samhällsnyttiga jobb, och inte minst vad det innebär för kvaliteten på den samhällsnytta som ska levereras: skola, vård och omsorg.

Skolpengen infördes av regeringen Bildt som en grundbult i Friskolereformen 1992. Den hör till nyliberalers favoritidéer, propagerad för av Milton Friedman redan på 1950-talet, och går i korthet ut på att huvuddelen av de skattemedel en skola har som sina intäkter följer med den enskilda eleven. Därmed kan föräldrar agera kunder på skolmarknaden, ungefär som när du köper kläder eller mat. Att de stora kostnaderna för att driva en skola – framför allt lokalhyra och lärarlöner – är relativt fasta, och att det offentliga måste garantera barnens skolgång, gör att det antingen måste skäras ned på annat när intäkterna flyttas över från en kommunal skola till en friskola, eller skjutas till mer pengar. Och skjuts det till mer pengar måste friskolorna kompenseras för det. Trots att de inte står med riskerna.

Denna kostnadskarusell är den inbyggda konsekvensen av marknadsstyrningen, kanske en värre konsekvens än att välfärdsoligarker gör vinst på skattemedel, och de förslag som nu finns om att reformera skolpengen kan bara förbättra systemet på marginalen. Det behövs en gedigen utredning för att ta fram en annan finansieringsmodell för svensk skola. Marknadsskolan måste avskaffas. Det betyder: Bort med skolpengen.

Marknadsstyrningen av skolan är ett exempel på intressekonflikter av det slag som vi har pekat på förut här i Lotsen. Som löntagare, högutbildade sådana, är det få lärare – om ens någon – som är särskilt förtjusta i hur skolan styrs och finansieras. Det är nog en delförklaring till att det går så dåligt för Liberalerna, en gång lärarkårens Folkparti. Men det är framför allt högutbildade föräldrar som sätter sina barn i friskolor, förutom de som bosatt sig i välbärgade områden där deras lokala kommunala skola är lika segregerad. Det privata särintresset vinner över det allmänna bästa.

Vi socialdemokrater måste alltid sätta löntagarnas intressegemenskap i första rummet. Det betyder: Återupprätta skolan som samhällsinstitution.

DEBATT

JIMMY SAND: DÄRFÖR KANDIDERAR JAG

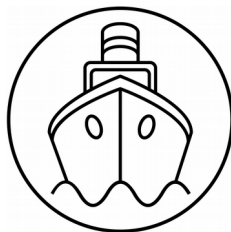
I början av november har vårt parti kongress för att besluta om politiken för de kommande åren. Om utvecklingen av coronapandemin så tillåter, med tanke på smittläget om ett halvår, träffas 350 ombud på Svenska mässan här i Göteborg. Annars blir det på distans.

Jag söker förtroendet från mina partikamrater i partidistriktet att vara ett av dessa ombud, en av de tretton som tillsammans med två ersättare företräder Göteborgs socialdemokrater. Detta förtroende söker jag för att kunna arbeta för en reformistisk linje som tar sig an systemfelen och utgår från löntagarnas intressegemenskap. Det är en sådan politik som byggt vårt land starkt och, som Lotsen tagit upp i tidigare nummer, lade grunden till det under många år exceptionellt starka stödet för vårt parti. Högers politik har främjat det privata särintresset framför det allmänna bästa. Det får medelklassen att identifiera sig med de mest välbeställda, och inte se allt den har gemensamt med arbetarklassen. Den utvecklingen sliter isär samhället och göder högerpopulismen. Den pandemi som vi ännu inte ser slutet på, även om vi förhoppningsvis kan börja ana det, har på många sätt inneburit en samhällsomvälvning. Debatten om strategierna för att hantera smittspridning och vaccinering lämnar vi nu därhän, och nöjer oss med konstaterandet att pandemin har blottlagt brister i styrningen av offentlig sektor men

också satt fingret på betydelsen av tillit. Det dröjer nog innan vi kan dra alla lärdomar från denna process, men några saker kan med stor säkerhet sägas redan nu. I många länder, inklusive Sverige, har pandemihanteringen inneburit en rejäl expansion av de offentliga utgifterna. Det har handlat om företagsstöd, knappast hållbara i något slags normalläge, men också tillskott till kommuner och regioner som hade behövts redan innan pandemin bröt ut. Sett till de sedvanliga måtten på de offentliga finanserna, exempelvis statens skuldsättning, så gick Sverige in i krisen starkare än de flesta andra länder inklusive USA. Men samtidigt som det är viktigt med ordning och reda kan det inte vara ett egenvärde i att lägga pengar på hög i väntan på kriser. Det starka samhället är större än så. För att komma tillrätta med de brister, exempelvis i organiseringen och dimensioneringen av välfärden, som pandemin satt i blyxtbelysning, så krävs det av oss som socialdemokrater och reformister att vi kavlar upp ärmarna och tar oss an en rad systemfel. Detta är också nödvändigt för att återupprätta förtroendet för vårt parti i breda löntagargrupper, ett förtroende som fick sig en knäck på 1990-talet och som aldrig riktigt har återhämtat sig. Det visar sig inte minst i Sverigedemokraternas framgångar bland våra forna kärnväljare. Tjänstemännens s-förening hade till Göteborgs partidistriktskongress

skickat en motion om den ekonomiska politiken som gick igenom i sin anda men inte i alla delar. Staten behöver, som på Erlanders och Strängs tid, en investeringsbudget som inte ställer upprustning och utbyggnad av infrastruktur och bostadsutbud mot att välfärden har tillräckliga resurser, anständiga arbetsförhållanden och löner som motsvarar de applåder som välfärdens hjältar fick när pandemin gjorde det tydligt vilka samhällsnyttiga insatser de gör. Det handlar om omställningen till ett hållbart samhälle, och det handlar om jämställdhet. Föreställningen om en närande och en tärande sektor är lika stark inom högern idag som när den etablerades under nyliberalismens 1980-tal, trots att forskning och beprövad erfarenhet har visat att det är en ideologi utan saklig grund. Vi behöver en skattepolitik som premierar löntagare framför kapitalägare, och som avsätter tillräckliga resurser till barn- och äldreomsorg hellre än att låta välbeställda göra skatteavdrag för städhjälp. Skolan ska återupprättas som samhällsinstitution. En gång höll den världsklass, fram till 1990-talets nyliberala reformer som skolpeng och produktivitetsavdrag. Vi måste på allvar göra upp med marknadsstyrningen av offentlig sektor och sätta välfärden först.

JIMMY SAND
Socialdemokrat

LEDARE

WHAT WOULD INGVAR DO?

I år är det trettio år sedan Kjell-Olof Feldt släppte sin memoarbok "Alla dessa dagar...". Boken kom bara några månader innan valet 1991 och väckte enorm uppmärksamhet. Inte bara för det kontroversiella innehållet eller för att den kom så kort tid efter att Feldts avgång, utan även för den uppenbara illojalitet som Feldt visade den rörelse som gett honom makt, inflytande och en uppburn position. Ingvar Carlsson har i efterhand beskrivit hur fruktansvärt arg han blev på Feldt för detta svek, som var en bidragande orsak till valförlusten.

Det har traditionellt varit en hederssak att personer som haft ledande positioner håller tand för tunga efter att de avgått och inte lägger sig i dagspolitiken. Ingvar Carlsson själv har alltid varit ett föredöme vad gäller detta. Efter att han lämnade över partiledarskapet till Göran Persson så har han varit mycket sparsmakad med sina framträdanden i offentliga sammanhang. Carlsson har valt att sätta partiets väl och ve över sina eventuella personliga behov av offentlig uppmärksamhet och bekräftelse. Det är en befriande brist på narcissism som fler borde inspireras av. Under de trettio år som gått sedan "Alla dessa dagar..." släpptes så har den mediala och politiska verkligheten förändrats en hel del. Det har blivit allt vanligare att politiska föredetningar, mer eller mindre desperat, försöker hålla sig kvar i offentligheten och upprätthålla sitt kändisskap.

De mest uppenbara exemplen är kanske ovan nämnde Göran Persson och hans olycksaliga efterträdare Mona Sahlin. Persson har gjort det till en tröttsam ovana att dyka upp med diverse förnumstiga synpunkter i "exklusiva" intervjuer någon gång per år och Mona Sahlin kraschar med obönhörlig regelbundenhet in i offentligheten på de mest uppseendeväckande sätt, nu senast med en ny memoarbok (hennes andra i ordningen). De är dock inte ensamma, utan allt fler bedagade politiker på högre och lägre nivåer verkar vara intresserade av att utnyttja sin kändisstatus och ta plats i offentlighetens ljus.

Hur ska man förstå denna allt stridare ström av avlagda politiska företrädare i offentligheten? Är det bara ännu ett uttryck för samtidens ohöjda egocentrism? Nej, det finns som vanligt en väldigt krass materiell sida av detta. En anledning till att föredetningar vill fortsätta höras och synas kan vara att de vill tjäna pengar som föreläsare och talare. För några år sedan uppmärksammades att Göran Persson (JKL) tog 140.000 kronor för en 45 minuter lång föreläsning. Som före detta toppolitiker kan man ta bra betalt för att ge lite stjärnglans åt ett arrangemang. Men då måste man som sagt se till att fortsätta vara aktuell. I den uppmärksamhetsekonomi som vi lever i är kändisskap en värdefull valuta som går att växla in i reda pengar.

Kändisskap kan också vara en värdehöjande åtgärd för den som försörjer sig som lobbyist. Att vara s-märkt lobbyist betyder i klartext att man hyr ut sitt kontaktnät inom arbetarrörelsen till hemliga kapitalintressen i syfte att sko sig själv. Ska kontaktnätet fortsätta vara värt något så måste det dock underhållas och då gäller det att fortsätta framstå som man befinner sig i händelsernas centrum, vilket man kan göra med en "exklusiv" intervju eller ett debattinlägg. Ibland kanske till och med genom en ödmjuk *mea culpa*, där man självkritiskt gör upp med gamla synder, som Björn Rosengren (Priority Group) gör då och då angående de katastrofala avregleringarna under hans tid som näringsminister.

Så vad kan vi göra åt detta sorgliga skådespel? För det första, ge inte onödig uppmärksamhet åt dessa personer. Lyft fram arbetarrörelsens verkliga företrädare istället. För det andra, se till att vi får ordentliga karensregler på plats för lobbying, något som Tjänstemännens s-förening motionerat om. Nuvarande system bäddar för korruption, det är inte acceptabelt. För det tredje, nästa gång du ser att en partikamrat fått ett "spännande jobb" som lobbyist, fundera ett varv till om det verkligen är något att hylla och lyckönska. En bra tumregel är som alltid att fråga sig själv: Vad hade Ingvar gjort?

VACCINFABRIK I SVERIGE

Näringsminister Ibrahim Baylan öppnade häromdagen för en svensk vaccinfabrik. Högern har, trots Ulf Kristerssons gnäll på regeringens vaccinstrategi, alltid haft en blind ideologisk tro på marknaden. Det var regeringen Bildt som 1992 bolagiserade den svenska vaccintillverkningen så att den kunde säljas ut. Och regeringen Reinfeldt stoppade de planer på en ny svensk vaccinfabrik som tidigare folkhälsoministern Morgan Johansson varit förutseende nog att sätta igång 2005, precis som man avvecklade den svenska krisberedskapen och avreglerade apoteken. Marknaden var lösningen på allt.

Tillgången till vaccin är en alltför viktig kollektiv nytta för att helt överlåtas på marknaden. Det är ett gott betyg för människans förmåga att forskare redan kunnat ta fram flera vaccin mot covid-19 men när de vinstdrivande företagen inte kan leva upp till avtalen – trots saftiga förskott – duger det inte att, som EU-kommissionen, bara höja tonen. Staten måste ta en ledarroll, vilket vår socialdemokratiska regering förstår.

Sedan några år tillbaka – efter finanskrisen, och med de protektionistiska strömmar som ledde till Brexit och valet av Donald Trump – är inte längre den blinda tron på marknaden så dominerande i världen. Coronapandemin har förstärkt den här utvecklingen men den var på gång redan tidigare. Sverige kan inte på egen hand vara självförsörjande på vaccin. Det slås fast i den rapport från myndigheten Vinnova som regeringen beställt. Men vi har ett väl utvecklat nordiskt samarbete, som dessvärre blivit lidande under pandemin, och om Nordens regeringar gör gemensam sak skulle läget vara annorlunda.

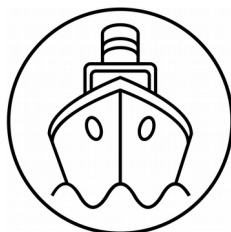
S-AKADEMIKER

[S-akademiker](#) (Tjänstemännens socialdemokratiska förening) organiserar tjänstemän och akademiker inom Göteborgs socialdemokratiska partidistrikt. Föreningen bildades 1958 och är en av de större partiföreningarna i Göteborg med många medlemmar som är fackligt aktiva. Vi har regelbundna medlemsmöten med spännande teman. Om du är intresserad av att bli medlem så mejla info@s-akademiker.se S-akademiker finns också på [facebook](#).

S-akademiker har en skriftserie som ger ut intressanta och viktiga böcker. I november 2017 kom den första volymen: en antologi med texter under redaktion av Payam Moula och Jimmy Sand, med titeln *Socialdemokratin i ett nytt århundrade*. [Läs mer här](#).

Den andra delen i skriftserien är en återutgivning av Nils Karleby's klassiker *Socialismen inför verkligheten* från 1926. Med nyskrivet för- och efterord av Örjan Nyström. [Läs mer här](#).

Den tredje delen är en antologi av texter av Anders Nilsson och Örjan Nyström, *Att återupprätta arbetslinjen: Och andra texter om strukturomvandling, sysselsättning och trygghetssystem*. [Läs mer här](#).

PARTIKONGRESS PÅ GÅNG

Den tredje till sjunde november är det dags för partikongress, där många viktiga frågor kommer att avgöras. 350 ombud från hela landet ska utses. Göteborgs partidistrikt har att utse tretton ombud och två ersättare. Fram till den 25 maj kan man som enskild eller som förening nominera ombud. Under juni är det sedan ombudsval, då distriktets medlemmar röstar fram vilka som ska representera dem. Tjänstemännens s-förening kommer att ha nomineringsmöte på onsdag och där bestämma vem föreningen ska ställa sig bakom, inbjudan till detta har gått ut på mejl. Styrelsens förslag till nominering är Jimmy Sand, föreningens ordförande.

På nomineringsmötet finns också möjlighet att diskutera vilka frågor som vi vill att Göteborgs-delegationen ska driva på kongressen. Det kommer att vara särskilt viktigt vilka beslut som tas med tanke på det kommande valet. En uppenbar fråga som kommer att bli omdiskuterad på kongressen gäller förslaget om att införa en ny och mer rättvis fastighetsskatt, vilket såväl Göteborg som Stockholm och Skåne ställt sig bakom. Både Stefan Löfven och Magdalena Andersson har kraftigt argumenterat mot detta förslag i media, vilket får sägas vara oortodoxt på gränsen till olämpligt, men frågan är om det räcker för att påverka kongressombuden i en mer försiktig riktning. Den allmänpolitiska debatten har svängt mycket under senare år och det finns ett stort sug efter klassisk socialdemokratisk strukturreformism och ett mer rimligt skattesystem. Det är många som tycker att det är dags för socialdemokratin att bli lite mindre ängslig och våga driva riktig socialdemokratisk politik igen.